

SZVETELSZKY ZSUZSANNA

# HÁLÓT SZÓ A NŐ

Az iskolai szülőtársakkal van egy közös levelezőlistánk, és a száraz, adminisztratív ügyek intézését már évekkal ezelőtt átereltük oda a szülői értekezletről. Úgyis ritkán látjuk egymást, ne azzal teljék az idő, hogy az osztálykirándulás befizetésének minden apró, bürokratikus részletét szóban egyeztetjük, hanem olyan témákkal, amelyekhez tényleg kell, sőt elengedhetetlen a személyes jelenlét.

A bevásárló-listát megosztott dokumentumon frissítem, ki sem kell nyomtatni, nagy része mindig ugyanaz, csak a változást kell megjegyezni, vagy ha sok, egy cetlire leírni. Naptáramat is jó ideje a neten osztom meg a családtagokkal, sok félkész dokumentumot pedig munkatársakkal, kollégákkal. A lomtalanítás egy része is bekerült a hálóba: a fölöslegessé vált bútorokat végre lehet értékesíteni az aukciós oldalakon. Ugyanígy a second-hand, a turi is részben virtualizálódott napjainkra: könyvespolcot vagy farmerdzsekit az eredeti ár töredékéért is találhatunk a neten.

A net trendi lett és uniszex, még akkor is, ha mást keres a hálón a kamasz, a fiatal felnőtt és a nyugdíjas. A nők internetezési szokásai jócskán megváltoztak az utóbbi néhány évben. Míg régebben az esti csendélet egyik zsánerképe volt a monitor felé gubózódva forduló férfi, addig manapság ebben alig van már különbség a nemek között. Oka ennek természetesen az is, hogy ma már jóval kevesebb a háztartás, ahol nincs internet, és már nem is kizárólag a fiatalok szórakozása a böngészés.

Minden emberi tevékenység közül az információáramlás fejlődik a leg-

*...minden emberi  
tevékenység közül  
az információáramlás  
fejlődik  
a leggyorsabban...*

gyorsabban. Az informatikai tudás pedig olyan, mint az autó, vagy a telefon: kezdetben csak kevesen hittek benne, ma már viszont a munka és az információáramlás is elképzelhetetlen nélkülük.

A nők az információáramlásban kulcsszerepet töltenek be az emberiség történelmének kezdete óta. Igaz, tevékenységük a különböző törvényi szabályozások, a társadalmi betonkeretek miatt kevés kivételtől eltekintve csak lokális információáramlásra vonatkozott, jobbra a család, a közösség életét meghatározó információk, tények, adatok történetek továbbításában jeleskedhettek. A XXI. századra azonban megváltozott a helyzet: egyfelől a család – akár az úgynevezett neutrális család – életének „menedzselése” is a korábbiakhoz képest elképzelhetetlenül összetette vált, másfelől az interneten kialakultak azok a modern munkaeszközök, melyekkel akár partneri, közösségi üzemmódban is bonyolíthatjuk teendőink egy részét.

Vége az időknak, amikor a számítógép és az internet használata férfias „játéknak” számított: ma már a nők is rutinosan használják az infokommunikációt. Böngésznek, csetelnek, fórumoznak, blogolnak és skype-olnak – tájékozódnak és ápolják a kapcsolataikat az IT-eszköztár segítségével. A háló ma már sokkal kevésbé tűnik férfiasnak, mint néhány éve, még akkor is, ha vannak tematikus eltérések: a felmérések szerint a nők a közösségi oldalakat, a levelezőrendszereket, a női, gasztronómiai és az egészséggel kapcsolatos portálokat látogatják.

A nő az, aki a gyerek gépezésére is figyel, felelősnek érzi magát, noha nem mindig van naprakész tudása arról, mit és hogyan kellene, lehetne érdemes korlátoznia. Aggódik, hogy a gyerek elhízhat a gép előtt ülve, romolhat a szeme, elszigetelődhet. Másfelől, sok nő babanaplót vezet a neten, kisgyermekük meztelen képeit osztják meg büszkén ismeretlen emberekkel, bele sem gondolva abba, hogy ha egyszer felnőtt a gyermek, teljes joggal háborodhat majd fel ezen.

Vannak szülők, akik már egészen kicsi gyermekeikkel is odagörnyednek a nekik legmegfelelőbbnek tartott portálok elé. Versekert olvasnak, dalocskákat hallgatnak a netről, még színezni is lehet. Azt hinnénk, szinte mindent... A világháló végtelensége a korlátatlanság gyönyörével is kecsegtethet, márpedig korlátokra minden közösségben élő embernek szüksége van, hiszen a szabály nemcsak arra jó, hogy megszeghetem. Korlátozhatjuk az időt, amit a gép előtt tölt a gyerek, vagy a tartalmat, amit „fogyaszt”, lényeg, hogy következetesen tartsuk be, különben a gép mágnesként vonzza magához a gyereket minden szabad – sőt, akár a leckeírásnak szentelendő – percében.

A gyerekek – tízévesek, de egyre gyakrabban a már fiatalabbak, akár a hatévesek – többsége elsősorban játszik. Egyedül. (Tiltani lehet, de nem érdemes, megtalálja a megoldást...) Növekszik közöttük az e-mailezők,



Vlad Arghir fotója

csetelők, fórumozók száma, és mind többen vannak a kisebbek között is, akik markáns, divatos profillal feszítenek a közösségi oldalakon.

A tizenévesek sokkal olajozottabban „infokommunikálnak”, mint a náluk akár csak kicsit is idősebbek, hiszen ők nem megtanulták vagy belenőttek, hanem szinte beleszülettek a hálózati paradigmába, és ez óriási különbséget jelent a rutinok elsajátítását illetően. Mindeközben a ténédzser korosztály bizony hajlamos a magamutogatásra a közösségi oldalakon, melyek ugyanúgy nem szabályozott tereknek számítanak, mint az internet egésze, és ugyanúgy lehetetlen teljes egészében ellenőrizni. A szabad információáramlás jellemzője a szabályozatlanság és a szabályozhatatlanság. Az igencsak közeli jövő egyik kihívása a komplex és hozzáférhető felvilágosítás minden érintett számára (többek között a pedofília veszélyei miatt): kiskispolásoknak, szülőknek és pedagógusoknak egyaránt.

Pár hónapja megnyílt az első, internet- és technológiafüggő brit gyerekek számára létrehozott rehabilitációs intézmény a londoni Capio Nightingale kórházban. Nemcsak a világháló helyes használatára tanítják itt a kiskamaszokat, hanem a videojátékokra és a mobilozásra szánt idő mérséklésére, a személyes kapcsolatok kialakítására és ápolására. A terápia része, hogy megvizsgálják önértékelésüket és fizikai állapotukat is, ha úgy gondolják, hogy az addikció már a gyerek aktivitására, akár a táplálkozására is kihat. A témával foglalkozó pszichiáterek szerint egyre több szülő számol be arról, hogy a gyerek dührohamot kap, ha apai vagy anyai utasításra ott kell hagynia a gépet. Vajon mitől érzi magát ilyenkor elszakítva?

A nagyobb kamaszok, vagy akár az érettségiző diákok is, már minden eszközt megragadnak, köztük a virtuálisakat is, hogy sikeresebbek legyenek. Azt állítják, hogy nincs olyan elérhető, nyilvános adatbázis, ahol az összes tétel ki lenne dolgozva, így maguk hoznak létre kicsiny, testre- és csoportra szabott platformokat, ahol helyzetorientált, magas aktualitású *knowledge-sharing* zajlik. Valahonnan megtanulták a fiatalok az evolúciós törvényt, hogy puska helyett a proaktív kooperáció és a tudásátadás a célravezető, főleg, ha több emelt szintű vizsgát is tesznek. Így hát tanulnak bőszen, de közben *search*-ölnek, *copy*-znak, egyeztetnek, szerkesztenek, a közös felületeket fejlesztik, hogy optimalizálják a munkájukat. Az *iwiw*-et, a *facebook*-ot, az *msn*-t is a helyzet szolgálatába állítják, és nemcsak adatot küldenek egymásnak a készüléshez: a lelki biztatás is intenzívebb, kedvesebb a szívhez szóló képek, videók küldésével. Figyelem el-lágyulva ezt a XXI. századi érettségít, és fel sem teszem a kérdést, hogy birkóznék meg vele...

A szülők számára is fel van adva a lecke, a példaadás és a korlátozás pedagógiai dilemmáját egyeztetendő. Egy másik felmérés szerint ugyanis az

átlagos magyar anya számítógépe közel napi hat órában van bekapcsolva, és ennek majdnem a felét internetezéssel tölti. Márpedig ez nemcsak a kismama életére van hatással, hanem a gyermekére is. Aki már egészen kicsi korában megérzi, hogy anyu bizony szeret a gép előtt ülni, és ha akar, talál időt a netezésre. Főleg, ha még csak pár hónapja, vagy már hosszú évek óta van otthon a kicsivel-kicsikkal – a kutatások szerint a gyermekek számával nő az idő is, amíg a számítógép bekapcsolva van.

A korlátok, a veszélyek és a lehetőségek problematikájának egyik alapja a technológia szerepe a társadalmi fejlődésben. Nem kérdés, hogy az e-skilleket, az infokommunikációval kapcsolatos alapvető rutinokat muszáj megtanulni: a

jövőben mindenki ezt fogja használni. A mai gyerekek – lányok és fiúk egyaránt – már számítógép mellett nőnek fel, és ha felnőve az új eszközök, rendszerek kezeléséhez jobban értenek, akkor a lemaradók meglévő piacaikat vagy ügyfeleiket is elveszíthetik. Márpedig a tudásbővítés és az IT-ismeret minden szervezetnél és intézménynél létfeltétel. A jövőben digitális írástudás nélkül nagyban megnő az esélye annak, hogy tönkremegy a cég, kevesebb eséllyel jut valaki munkához, sőt akár munkanélkülivé is válhat. A digitális felkészültség, az e-készségek ismerete és alkalmazása a mindennapok üzleti és magánszférájában egyaránt elengedhetetlen: az üzlet és az informatika fejlődése összekapcsolódott, a vállalkozás és a digitális tudás szétválaszthatatlan.

Lassan mindenki, aki talpon akar maradni, legalább alapszinten használja a számítógépet. Az iparos számítógépes ajánlatokat és költségvetést készít, így munkája gyorsabb, hibátlanabb, elegánsabb, s újrahaszználhatja a dokumentumokat. Az állatorvos táblázatot vezet ügyfelei állatairól, s email-ben, sms-ben értesíti a gazdikát a közelgő oltásokról. A kisvállalkozó elektronikus bevallást ír, ezzel sok időt spórolva meg, akárcsak a nagyobb cég, amely a telephelyei közt kedvére videókonferenciázhat, s nem kell annyit utazni, kiszakadva a munkából. Az irodákban az email, a dokumentumkezelő a mindennapos munkaeszköz, a gyárban a gyártógépnél kell a számítógépes tudás, az orvosok számítógépes rendszerben kérnek vizsgálatot, és a diákok sem csak az érettségínél, hanem egyre több tananyag kapcsán veszik igénybe az internetet.

Akár csoportosan is, hiszen „valaki mindig van online...” Sokkal elter-

*...az idősebb generációra jellemzőbb a szellemi tulajdon zárt rendszerekben való elképzelése...*

jedtebb ez a hiedelem a közösségi oldalak használatával kapcsolatban, mint az álláspont, hogy „engem ne nézegessenek!”. Vagy egy másik valomás: „Jaj, már bepisilek, de még mindig ott ülök az *msn* előtt és nem merek felállni a gép mellől, mert akkor megsértődik, akivel beszélek, aztán már este tizenegy van, és hullafáradtan beájulok az ágyba.”

A közösségi tulajdon generalálása tekintetében jelentős attitűdkülönbségek figyelhetők meg a különböző korosztályokban. Míg a 18 évesnél idősebb generációra jellemzőbb a szellemi tulajdon zárt rendszerekben való

elképzelése, addig a 18 év alattiak az információ megosztását és elérhetőségének prioritását

hangsúlyozó korban arra szocializálódtak, hogy maguk is profitálnak abból, ha tudásukat megosztják másokkal.

Az emberi személyiség egyik legváltozékonyabb korszaka a tizenéves kor és az emberiség egyik leggyorsabban változó eszközhasználata az infokommunikáció.

Felvetődik a kérdés, hogy a tizenévesek infokommunikációs eszközhasználatában

megnyilvánuló tudatosság növekedése vajon annak tulajdonítható-e, hogy a célcsoport változása intenzív kölcsönhatásban

van az infokommunikációs eszközök változásával, technológiai fejlődésével.

Hiszen az IT-tudás évül el a leggyorsabban: a tíz évvel ezelőtti technológiák már használaton kívül vannak. Fontos figyelni erre: az információtechnológia, a telekommunikáció mellett az elektronikai ipar a magyar gazdaság egyik kulcságazata. Mégis, ma még nagyon alacsony nálunk a digitális írástudás szintje: a számítógépet használó alkalmazottak 70 százalékanak semmilyen informatikai képzettsége nincs. Pedig egyre több elemzés jelzi, hogy három-öt éven belül a gazdaság 80-90 százalékában alapkövetelmény lesz a digitális írástudás. A tudás értékét pedig maga a piac árazza be.

Ma egy ország sikere, a globális versenyben való helyállása attól függ, mennyire veszi komolyan az információtechnológiát, az infokommunikációt és az internetet. Kevés iparág van, mely ennyire meghatározó lenne az élet minden területén. Az egészségügytől az oktatásig, a vállalat-szervezéstől a politikai kampányig, a gyermekneveléstől a telekommunikációig az IT mindenhol jelen van, és alapvető szerepet játszik. Az egyén és az ország szintjén ugyanaz a szabály érvényesül: minél inkább IT-tudatos egy ember, minél többet költ egy ország – a költségvetéstől a vál-

...a nők  
jobban szövegetik  
a kisebb-nagyobb  
hálókat...

lalatokig – információtechnológiára, annál versenyképesebb, fejlődőképe-  
sebb, és gazdagabb. Az EU-programokban a minőségi szakképzés és a  
foglalkoztatás bővítése 2005 óta egyre hangsúlyosabb e-készségek (e-  
skills) gyűjtőnév alatt.

Nálunk még ellentmondásos a helyzet. A friss diplomások felkészültsé-  
ge – főleg a műszaki szakembereké – ugyan meghaladja az uniós átlagot,  
de az élethosszig tartó tanulásban sereghajtók vagyunk Európában. A  
nagyvállalatoknál és a multinacionális cégeknél sokat költenek a képzés-  
re, ám a kis- és középvállalkozások már jóval kevesebbet.

Remélhetőleg ez a helyzet nemsokára változni fog: a Magyar EU Fej-  
lesztési Igazgatótanács – MEFIT<sup>1</sup> – és az IVSZ<sup>2</sup> 2008-ban kötelezte el  
magát a TITAN-program kidolgozása és megvalósítása mellett. A  
TITAN célja többek között a kisvállalkozások

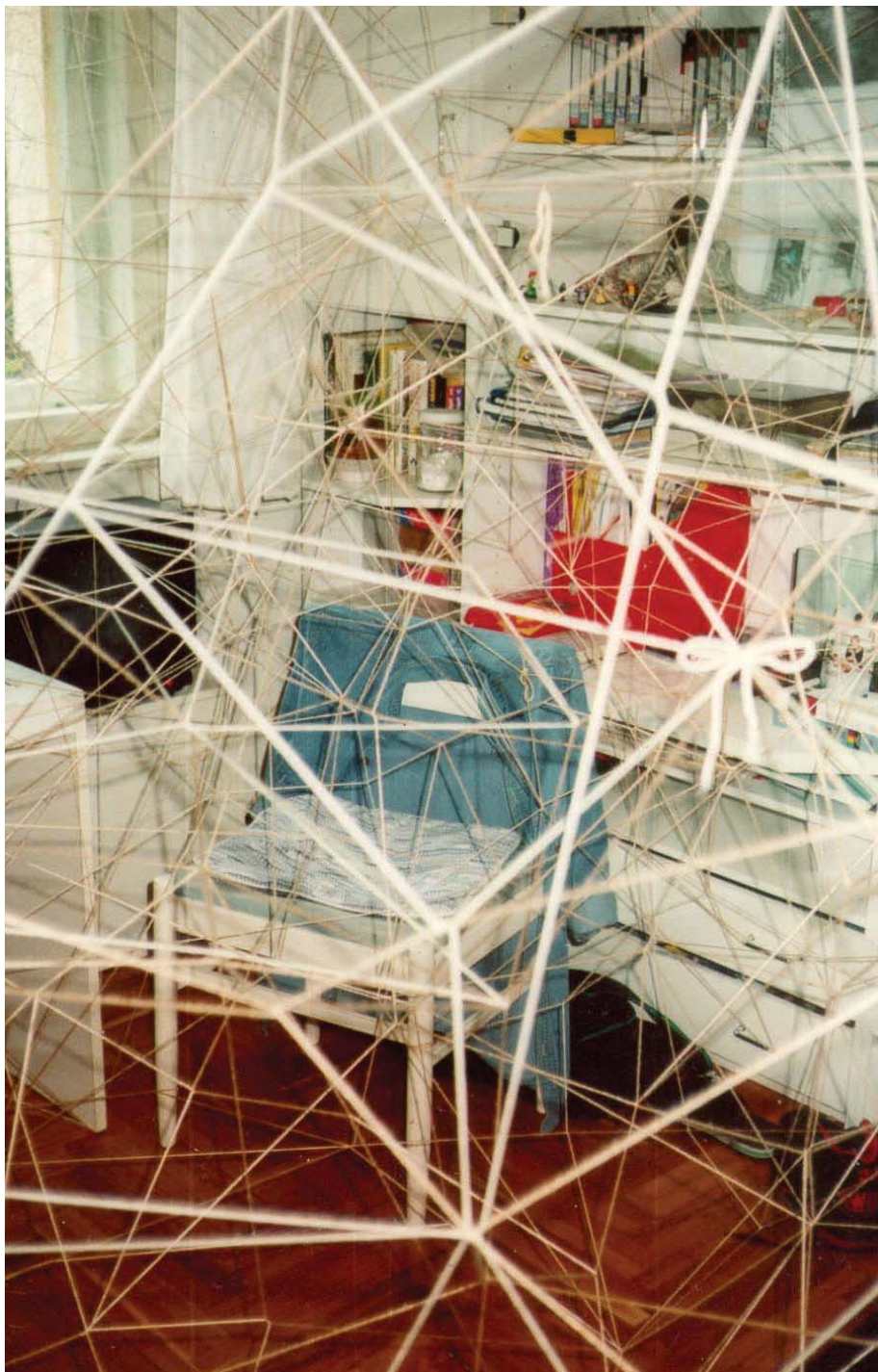
technológiaváltásának felgyorsítása és az e-  
készségek fejlesztése: a gazdasági ver-  
senyképesség növelése, valós piaci igé-  
nyekből kiindulva, gyors eredmények-  
kel. A digitális gazdaság követelmé-  
nyeit tartva szem előtt: a program  
nem termékeket közvetít, hanem tu-  
dást visz az oktató cégektől a fel-  
használó, illetve informatikával fog-  
lalkozó cégek felé. A képzés minden  
résztevőt legalább egy szinttel feljebb  
emel a tudáspiramison, miközben min-  
denkinek a tudásszintjének megfelelő is-  
mereteket oktat. A kezdőknek digitális írás-  
tudást ad, a profiknak elitképzést.

Miért van szükség ilyen nagyszabású műveletekre? Jó tudni: Magyaror-  
szág válaszúton áll. Vagy belátjuk, hogy az információtechnológia, a tele-  
kommunikáció és az elektronikai szektor mennyire meghatározó mind az  
ország, mind az egyes ember számára, vagy pedig kiesünk a mezőnyből.

Több tízezer magas szintű informatikai tudással rendelkező szakember  
hiányzik a magyar munkaerőpiacról. A magyar szakemberek jelentős ré-  
sze jól indul, majd megtorpan. A műszaki végzettséggel rendelkező pá-  
lyakezdők elfogadottsága Európában élenjáró, csak az írek és az osztrá-  
kok vannak előttünk, ezzel szemben a felnőttképzésben, az élethosszig  
tartó tanulásban korántsem ennyire kedvező a kép: csak Románia, Gö-  
rögország és Bulgária van mögöttünk.

Ha csökken a felhasználói tömegek infokommunikációs lemaradása, a  
közép- és felsőfokú végzettségűek munkanélkülisége, a távmunka-lehetősé-  
gek révén a leszakadó régiók munkanélkülisége, ha a digitális írástudás

*...eddig  
„létrák álltak  
a fejekben” ...*



Radnóti Edit: fotója



elterjedése új e-business vállalkozások megjelenését teszi lehetővé, annak hosszú távú gazdasági hatásai is lesznek, ösztönözve a kis- és középvállalkozások versenyképességének növekedését.

A háló kulcsszerepe vitathatatlan. Mint ahogy az is, hogy az életút meghatározó szöveteinek – pólyától a keresztelőtakarón, pelenkán és a nászi lepedőn át a halotti lepelig – elkészítése hagyományos női feladat volt (a szövönők annak idején Athénéhez fohászkodtak), a világ sok táján még ma is az, olyannyira, hogy magának a szövésnek is világszerte elterjedt az ünnepe. Rómában a családi otthon közepén, az átriumban a szövőszék állott.

A nők jobban szövögetik a kisebb-nagyobb hálókat: a háló által képviselt egyidejűség – *alles was lebt und webt* (minden, ami él és mozog: a német *weben* ige egyik jelentése, szó, szövéssel foglalkozik, míg más jelentései: működik, tevékenykedik, izeg-mozog) – rájuk tartozik. A fonállal a linearitást, az idő dimenzióját tartják kezükben a férfiak. Ez az önábrázoláshoz nyújt segítséget, míg a hálószövés a kapcsolatépítéshez. A párhuzamot ott találjuk meg, amikor két különböző szubsztanciából létrejön egy harmadik minőség: a szövésnél és két ember között kialakuló viszonynál egyaránt.

Új formákat ölt a társasági élet. Kapcsolatainkat immár nem patikamérlegre téve – hasznos? értékes? fontos? –, egyesével ápolgatjuk: terjed a szemlélet, mellyel hálózatnak, tehát rendszernek fogjuk fel. Networking zajlik világszerte, s ennek elemeként már nemcsak az ismerőseinkre figyelünk, hanem ismerőseink ismerőseire is. A hálózatosdi divattá válásába nagyban belejátszik az internet is. Eddig „létrák álltak a fejekben”, ezek fokain pakolászva rendeztük be kapcsolataink rangsorát, helyeztük el magunkat is. A többlet, amit az új trend hoz, annyi, hogy a létrák össze vannak kötve, s szintjeik folyamatosan rendeződnek át aszerint, hogy mennyire vagyunk képesek a klasszikus kérdést illetően: ki van kivel, ki utál kit. Folyamatosan, sőt nagyban is: a tudatosan kommunikáló cégek ma komoly erőfeszítéseket tesznek azért, hogy körülöttük minél több informális kapcsolati háló alakuljon ki, növelve a cég erejét és a változásokhoz való alkalmazkodását. A piac válaszol az igényre: a hálózatban rejlő érték kiaknázása hozzáértést igényel, egyre több a network-elméletet alkalmazó tanácsadó cég is.

A kutatók erős és gyenge kötelékeket mérnek. Annyit mindenki tud,

*...minél több  
informális  
kapcsolati háló  
alakuljon ki...*

hogy viszonyaink ereje a kapcsolat tartalmától, jellegétől, a találkozások számától is függ. De mindkettő fontos: erős kölcsönhatások nélkül társaságunk „megrogyan”, majd szétesik, míg ha a gyenge kapcsok lazulnak, akkor kiszámíthatatlanná válik, meginog.

A média nőábrázolása még sokkal férfiasabbnak láttatja az infokommunikációt, mint amennyire intenzív abban a nők mindenkori szerepe. Vagyis ritkán láthatunk tévéműsorokban vagy magazinokban sikeres nőket monitorral a háttérben, vagy laptop felől könnyedén, épp hogy odafordulva tekintve a lencsébe. (Ez a hiány „Az olvasó nők veszélyesek” című tematikus festményalbum lapozgatásakor átélt pillanatok idézi fel bennem...)

Ennek tudatában érdemes figyelni a fiatalok társadalomábrázolását, képet és szöveget, netet és graffitit egyaránt: sok jelet adnak a változásról számunkra is, ha látjuk, s nem csak nézzük, amit mutatni akarnak.

### JEGYZET

- 1 A MEFIT a magyar IT-iparág által életre hívott nonprofit, hosszú távú partneri szerveződés. Fő célja az IT-kapcsolódású fejlesztési források hatékony felhasználásának elősegítése egy versenyképes, innovatív és befogadó Magyarország megteremtéséért az Európai Unióban. A MEFIT egyben a páneurópai E-skills Industry Leadership Board (E-képzettségek Iparági Igazgatótanács) és a European Alliance on Skills for Employability (Európai Szövetség a Foglalkoztatási Célú Képzettségekért) magyar munkacsoportja. Döntéshozó partnerekkel működik együtt a közigazgatásból, a tudományos szférából, az érdekképviseletektől és civil szervezetektől. Tagjai Magyarországon aktív multinacionális és magyar tulajdonú informatikai vállalatok.
- 2 Az Információs Vállalkozások Szövetsége 18 éve folytat kiterjedt szakmai tevékenységet az információtechnológia, az infokommunikáció és az elektronika ágazataiban. Célja az iparági szereplők érdekeinek képviselete és védelme, a szektor növekedési pályára állítása, a piacon dolgozók elismertségének növelése.